

Ý NGHĨA VÀ TẦM QUAN TRỌNG CỦA VIỆC ĐƯA QUYỀN CON NGƯỜI VÀO CÁC CHƯƠNG TRÌNH ĐÀO TẠO ĐẠI HỌC VÀ SAU ĐẠI HỌC Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC KIỂM SÁT HÀ NỘI

NGUYỄN VĂN KHOÁT*

Tóm tắt: Giáo dục quyền con người có vai trò đặc biệt quan trọng nhằm nâng cao nhận thức xã hội, giúp ngăn ngừa, hạn chế vi phạm quyền, cung cấp tri thức, trang bị kỹ năng, củng cố niềm tin, giúp mỗi người nhận thức đúng đắn ý nghĩa, giá trị của các quyền, biết tự mình bảo vệ các quyền, tuân thủ pháp luật và biết tôn trọng phẩm giá, các quyền và tự do của người khác. Bài viết đánh giá ý nghĩa và tầm quan trọng của việc đưa quyền con người vào giảng dạy trong chương trình đào tạo đại học và sau đại học của Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội.

Từ khóa: Ý nghĩa, tầm quan trọng, giáo dục quyền con người, chương trình đào tạo đại học, chương trình đào tạo sau đại học

Ngày nhận bài: 10/12/2023; Biên tập xong: 18/12/2023; Duyệt đăng: 22/12/2023

THE MEANING AND IMPORTANCE OF INCLUDING HUMAN RIGHTS IN UNDERGRADUATE AND POST-GRADUATE TRAINING PROGRAMS AT HANOI PROCURATORATE UNIVERSITY

Abstract: Human rights education plays a particularly important role in raising social awareness, helping to prevent and limit rights violations, providing knowledge, equipping skills, strengthening trust, and helping each person properly perceive the meaning and value of rights, know how to protect their own rights, obey the law and respect the dignity, rights and freedoms of others. This article evaluates the meaning and importance of incorporating human rights into teaching in the undergraduate and graduate training programs of Hanoi Procuratorate University.

Keywords: Meaning, importance, human rights education, undergraduate training program, postgraduate training program

Received: Dec 10th, 2023; Editing completed: Dec 18th, 2023; Accepted for publication: Dec 22nd, 2023

Quyền con người là một giá trị tổ hợp gồm nhiều giá trị cụ thể với tư cách là các quyền của con người.¹ Giáo dục quyền con người trước hết giúp nâng cao nhận thức của mọi người, mọi tầng lớp trong xã hội về quyền con người, từ đó giúp nâng cao khả năng tự bảo vệ quyền con người của mỗi cá nhân cũng như nâng cao vai trò, trách nhiệm của các cơ quan, tổ chức và mỗi cá nhân trong bảo vệ và bảo đảm quyền con người của các cá nhân khác trong xã hội. Qua đó, quyền con người, bảo đảm an ninh con người được bảo vệ và bảo đảm tốt nhất, mang

lại một cuộc sống an toàn và hạnh phúc cho mọi cá nhân trong xã hội.

1. Đưa quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo là phù hợp với các khuyến nghị của Liên hợp quốc

Cùng với xu hướng chung của thế giới cũng như xu hướng của các trường đại học ở Việt Nam, Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội đã đưa nội dung quyền con người trở thành một môn học trong các chương trình đào tạo, bồi dưỡng của Nhà trường. Ngoài ra, các nội dung về quyền con người cũng được lồng ghép trong hầu hết các môn học trong các chương trình đào tạo, bồi dưỡng của Nhà trường. Việc đưa

¹ Võ Khánh Vinh, "Tư tưởng về Nhà nước pháp quyền trong Tuyên ngôn phổ quát về quyền con người và ý nghĩa với Việt Nam", *Tạp chí Pháp luật về Quyền con người*, số chuyên đề (33)-2023, tr.19

* Email: Xuankhoat208@gmail.com

Tiến sĩ, Hiệu trưởng Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

nội dung quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo có nhiều ý nghĩa chính trị - xã hội quan trọng. Trước hết, đưa quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo đại học và sau đại học ở Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội là phù hợp các khuyến nghị của Liên hợp quốc.

Tuyên bố Viên và Chương trình hành động (Vienna Declaration and Programme of Action) được thông qua tại Hội nghị thế giới về quyền con người lần thứ hai, tổ chức tại Viên, Áo ngày 25/6/1993 (sau đây gọi tắt là Tuyên bố Viên) đã dành một nội dung khuyến nghị về giáo dục quyền con người (Human rights education) từ khuyến nghị thứ 78 đến khuyến nghị thứ 82. Trong đó, Tuyên bố Viên nhấn mạnh việc coi giáo dục, đào tạo và thông tin đại chúng về quyền con người là cần thiết để thúc đẩy và đạt được các mối quan hệ ổn định và hài hòa giữa các cộng đồng, cũng như tăng cường sự hiểu biết lẫn nhau, lòng khoan dung và hòa bình giữa các dân tộc, các tầng lớp trong xã hội.² Khuyến nghị này cho thấy Liên hợp quốc đặc biệt coi trọng việc giáo dục, đào tạo và thông tin đại chúng về quyền con người. Không có giáo dục, đào tạo, truyền thông về quyền con người thì sẽ không thể nâng cao nhận thức về quyền con người, qua đó thúc đẩy việc tăng cường bảo vệ và bảo đảm quyền con người trong xã hội.

Liên hợp quốc cũng kêu gọi tất cả các quốc gia và các thể chế đưa các vấn đề quyền con người, luật nhân đạo, dân chủ và nhà nước pháp quyền thành các môn học trong chương trình giảng dạy ở tất cả các cơ sở giáo dục chính quy và không chính quy.³ Nghị quyết số 59/113A

² Khuyến nghị 78 Mục D Phần II Vienna Declaration and Programme of Action 1993. Nguồn: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/vienna-declaration-and-programme-action>

³ Khuyến nghị 79 Mục D Phần II Vienna Declaration and Programme of Action 1993. Nguồn: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/vienna-declaration-and-programme-action>

ngày 10/12/1994 của Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc về tuyên bố kỷ nguyên giáo dục quyền con người giai đoạn 1995 - 2004 đã khuyến nghị các quốc gia có nghĩa vụ pháp lý trong việc giáo dục nhân quyền, đồng thời cần đưa giáo dục quyền con người vào các chương trình giáo dục ở các cấp học. Tiếp đó, Liên hợp quốc đã thông qua ba giai đoạn của giáo dục nhân quyền. Giai đoạn 1 từ 2005 đến 2009 tập trung đưa giáo dục quyền con người vào cấp tiểu học và trung học với mục tiêu chính là tiếp cận giáo dục - dựa trên quyền; giai đoạn 2 từ 2010 đến 2014 tập trung đưa giáo dục quyền con người vào giáo dục đại học, giáo dục cho đội ngũ giáo viên, giảng viên, công chức, cán bộ thực thi pháp luật và sỹ quan, quân nhân chuyên nghiệp; giai đoạn 3 từ 2015 đến 2019 tập trung củng cố quá trình thực hiện hai giai đoạn đầu của Chương trình và thúc đẩy việc đào tạo quyền con người cho giới truyền thông, báo chí.⁴

Những khuyến nghị này cho thấy, việc đưa quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo đại học và sau đại học cũng như các chương trình bồi dưỡng ở Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội là hoàn toàn phù hợp với các khuyến nghị của Liên hợp quốc nhằm nâng cao nhận thức về quyền con người trong đội ngũ công chức, giảng viên, cán bộ thực thi pháp luật, qua đó tiếp tục lan tỏa, nâng

[ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/vienna-declaration-and-programme-action](https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/vienna-declaration-and-programme-action)

⁴ Tường Duy Kiên (2018), *Giáo dục quyền con người theo chủ trương, định hướng của Đảng và Nhà nước Việt Nam*, Tạp chí điện tử Lý luận Chính trị. Nguồn: <http://lyluanchinhtri.vn/home/index.php/dao-tao-boi-duong/item/2471-giao-duc-quyen-con-nguoi-theo-chu-truong-dinh-huong-cua-dang-va-nha-nuoc-viet-nam.html>; Nguyễn Văn Vi (2021), *Mấy giải pháp thúc đẩy giáo dục quyền con người trong Quân đội hiện nay*, Tạp chí Quốc phòng toàn dân online. Nguồn: <http://tapchiquoiphongtoanndan.vn/vi/nguyen-cuu-trao-doi/may-giai-phap-thuc-day-giao-duc-quyen-con-nguoi-trong-quan-doi-hien-nay/16563.html>

cao nhận thức về quyền con người trong mọi tầng lớp nhân dân trong xã hội.

2. Đưa quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo là phù hợp xu hướng chung của các trường đại học trên thế giới

Đưa quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo đại học, sau đại học và các chương trình bồi dưỡng của Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội là phù hợp với xu thế chung của thế giới. Ở Châu Á, nhiều quốc gia đã triển khai đưa quyền con người vào trong các chương trình đào tạo. Thái Lan thông qua Bộ Giáo dục đã ban hành Kế hoạch hành động về giáo dục quyền con người, trong đó đã thành lập Ủy ban Nhân sĩ (tháng 3/2007) để theo dõi việc thực hiện Kế hoạch này và phân tích thông tin về học tập và giảng dạy quyền con người ở Thái Lan. Singapore đã lồng ghép nội dung quyền con người vào chương trình Giáo dục công dân và Đạo đức và Chương trình Khoa học xã hội. Ngoài ra, quyền con người còn được lồng ghép trong các chương trình giảng dạy không chính quy như Chương trình tham gia Cộng đồng, các chương trình trao đổi nước ngoài nhằm nâng cao hiểu biết về quyền con người. Hàn Quốc tăng cường giáo dục quyền con người thông qua việc tăng cường hiểu biết về quyền con người cho quan chức nhà nước; tổ chức Chương trình Quốc gia về các bài giảng và hội nghị chuyên đề về quyền con người. Ngày 25/11/2001, Hàn Quốc thành lập Ủy ban Nhân quyền Quốc gia nhằm thúc đẩy giáo dục nhân quyền toàn diện trên phạm vi toàn quốc. Ủy ban đã phát triển và phân phối nội dung giáo dục nhân quyền để tăng cường truyền bá, nâng cao nhận thức về nhân quyền. Ủy ban đã ký “Thỏa thuận thúc đẩy nhân quyền” với 12 trường đại học để tăng cường giáo dục nhân quyền trong các trường đại học, cao

đẳng.⁵ Khoa luật của nhiều trường đại học ở Châu Á đã đưa môn học Luật quốc tế về quyền con người vào chương trình đại học và sau đại học, như Đại học Mahido của Thái Lan có chương trình đào tạo thạc sĩ về quyền con người bằng tiếng Anh và tiếng Thái; Khoa Luật của Đại học Hồng Kông có chương trình đào tạo thạc sĩ Luật quốc tế về quyền con người; Khoa Luật - Đại học Bắc Kinh cũng có chương trình đào tạo thạc sĩ về quyền con người trong khuôn khổ hợp tác với Viện Raoul Wallenberg.⁶

Ở Châu Âu, rất nhiều trường đại học đã triển khai các chương trình đào tạo thạc sĩ về quyền con người. Trường Luật thuộc Trường Đại học Middlesex University - một trường xếp hạng Top 100 toàn cầu và đứng thứ 2 tại Vương quốc Anh về đào tạo Luật đã mở Chương trình thạc sĩ luật về quyền con người (Human Rights Law) toàn thời gian 01 năm với 180 tín chỉ.⁷ Trường Đại học London có khóa học thạc sĩ về quyền con người, xung đột và công lý (LLM Human Rights, Conflict and Justice). Khóa học nghiên cứu chuyên sâu về Luật nhân quyền quốc tế, Luật hình sự quốc tế, Luật tị nạn và di cư quốc tế, Luật nhân đạo quốc tế và công lý...⁸ Trường Đại học Lyon Catholic University,

⁵ Nguyễn Thu Hằng (2023), *Giáo dục quyền con người tại châu Á - Gợi ý cho giáo dục quyền con người tại Việt Nam*, Tạp chí Công thương điện tử. Nguồn: <https://tapchicongthuong.vn/bai-viet/giao-duc-quyen-con-nguoi-tai-chau-a-goi-y-cho-giao-duc-quyen-con-nguoi-tai-viet-nam-102997.htm>

⁶ Chu Mạnh Hùng (2016), *Tình hình nghiên cứu, giảng dạy về Quyền con người tại Trường Đại học Luật, Viện hàn lâm Khoa học Xã hội Việt Nam*. Nguồn: <https://vass.gov.vn/hnht/pages/danh-sach-hoi-nghi-hoi-thao.aspx?ItemId=46&EventId=10>.

⁷ Thông tin trên website của Trường tại địa chỉ: <https://www.mdx.ac.uk/courses/postgraduate/human-rights-law>.

⁸ Thông tin trên website của Trường tại địa chỉ: <https://www.soas.ac.uk/study/find-course/llm-human-rights-conflict-and-justice>.

Cộng hòa Pháp có Chương trình thạc sĩ luật Quốc tế và Châu Âu về quyền con người (International and European Law of Human Rights). Khóa học nhằm đào tạo người học có hiểu biết sâu về luật Quốc tế và Châu Âu về quyền con người.⁹ Trường Đại học Leiden (Leiden University), một ngôi trường được thành lập từ năm 1575 tại Hà Lan có Chương trình thạc sĩ Luật chuyên sâu về quyền con người ở Châu Âu và Quốc tế (European and International Human Rights Law - Advanced LL.M.)¹⁰. Trường Đại học Groningen (University of Groningen) của Hà Lan có Chương trình thạc sĩ Luật quốc tế về quyền con người (International Human Rights Law). Khóa học gồm các học phần bắt buộc như Tội phạm quốc tế và vi phạm nhân quyền nghiêm trọng, Luật Y tế quốc tế, Luật Nhân quyền quốc tế, Luật Thể chế quốc tế, Luật Nhân đạo quốc tế hoặc Luật tị nạn, Luật Nhân quyền Châu Âu hoặc Tòa hình sự quốc tế¹¹.

Như vậy, có thể thấy, hưởng ứng khuyến nghị của Tuyên bố Viên và Chương trình hành động về quyền con người và Nghị quyết số 59/113A của Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc về tuyên bố kỷ nguyên giáo dục quyền con người, hầu hết các quốc gia trên thế giới đã nỗ lực, tích cực đưa giáo dục quyền con người vào các chương trình đào tạo các cấp. Nhiều chương trình đào tạo sau đại học về quyền con người đã được triển khai ở

nhiều trường đại học trên thế giới. Do đó, việc đưa quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo đại học, sau đại học và các chương trình bồi dưỡng của Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội là hoàn toàn phù hợp với xu thế chung của thế giới.

3. Đưa quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo là phù hợp với các quan điểm, chủ chương, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam

Trong suốt tiến trình lịch sử, Đảng Cộng sản Việt Nam luôn coi trọng và bảo vệ quyền con người. Cũng như các quốc gia khác, Việt Nam luôn tôn trọng và thừa nhận những nguyên tắc và chuẩn mực quốc tế về quyền con người trong tiến trình đổi mới, hội nhập kinh tế quốc tế và xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của dân, do dân và vì dân. Các tư tưởng, quan điểm về tôn trọng và bảo vệ nhân quyền thể hiện rất rõ trong các văn kiện của Đảng. Nghị quyết Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ VI đã xác định rõ nhiệm vụ: *“Cùng với việc chăm lo đời sống nhân dân, các cơ quan nhà nước phải tôn trọng và bảo đảm những quyền công dân mà Hiến pháp đã quy định”*.¹²

Nghị quyết Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ VII, trong Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội năm 1991 (bổ sung, phát triển năm 2011) nhấn mạnh một trong các định hướng lớn về phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội, quốc phòng, an ninh, đối ngoại là *“Con người là trung tâm của chiến lược phát triển, đồng thời là chủ thể phát triển. Tôn trọng và bảo vệ quyền con người, gắn quyền con người với quyền và lợi ích của dân tộc, đất nước và quyền làm chủ của nhân dân”*.¹³ Chỉ

⁹ Thông tin trên website của Trường tại địa chỉ: <https://www.ucl.fr/formations/les-formationen-de-lucly/toutes-nos-formationen/master-1-droit-international-europeen-droits-homme/>.

¹⁰ Thông tin trên website của Trường tại địa chỉ: <https://www.universiteitleiden.nl/en/education/study-programmes/master/european-and-international-human-rights-law>.

¹¹ Thông tin trên website của Trường tại địa chỉ: <https://www.rug.nl/rechten/education/international-programmes/llm/ihril/programme-requirements-and-structure>.

¹² Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện Đại hội Đảng thời kỳ đổi mới, Phần I (Đại hội VI, VII, VIII, IX), Nxb. Chính trị Quốc gia sự thật, Hà Nội, 2019, tr.110.

¹³ Đảng Cộng sản Việt Nam, Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội năm

thị số 12-CT/TW ngày 12/7/1992 của Ban Bí thư Trung ương Đảng khóa VII đã xác định: Quyền con người là giá trị chung của nhân loại. Đây là thành quả đấu tranh lâu dài của Nhân dân lao động và các dân tộc trên thế giới chống lại mọi áp bức, bóc lột và giải phóng con người, trong đó có việc bảo đảm các quyền con người, gắn liền với giải phóng dân tộc, giải phóng giai cấp, giải phóng xã hội. Chỉ có dưới tiền đề độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội thì quyền con người mới có điều kiện được bảo đảm rộng rãi, đầy đủ và trọn vẹn nhất.¹⁴

Đặc biệt, Chỉ thị số 44-CT/TW ngày 20/7/2010 của Ban Bí thư Trung ương Đảng Khóa X về công tác nhân quyền trong tình hình mới đã đúc kết những quan điểm cơ bản về quyền con người. Nghị quyết Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XII của Đảng trong phần phương hướng, nhiệm vụ đã nhấn mạnh nhiệm vụ: “Thực hiện quyền con người, quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân, theo tinh thần của Hiến pháp năm 2013... Tiếp tục thực hiện tốt dân chủ cơ sở; hoàn thiện hệ thống pháp luật, tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ quyền con người, quyền và nghĩa vụ của công dân”¹⁵.

Trong Nghị quyết Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng, quyền con người được tiếp cận thông qua bảo đảm an ninh con người. Định hướng phát

triển đất nước giai đoạn 2021 - 2030 nhấn mạnh: “Quản lý phát triển xã hội có hiệu quả, nghiêm minh, bảo đảm an ninh xã hội, an ninh con người”¹⁶; “...bảo đảm trật tự, an toàn xã hội, an ninh con người, an ninh kinh tế, an ninh mạng, xây dựng xã hội trật tự, kỷ cương”¹⁷, “...giữ vững môi trường hoà bình, ổn định chính trị, an ninh quốc gia, an ninh con người”¹⁸, “thực hiện tốt chính sách xã hội, bảo đảm an ninh xã hội, an ninh con người, tạo chuyển biến mạnh mẽ trong quản lý phát triển xã hội, thực hiện tiến bộ, công bằng xã hội, nâng cao chất lượng cuộc sống và chỉ số hạnh phúc của con người Việt Nam”¹⁹. Có thể thấy, đây chính là sự thể hiện quan điểm nhất quán của Đảng trong việc xác định con người là chủ thể sáng tạo của phát triển xã hội, quản lý phát triển xã hội đều vì hạnh phúc của con người và phục vụ cho con người nhằm nâng cao chất lượng cuộc sống và chỉ số hạnh phúc của người Việt Nam.²⁰ Quan điểm trên cũng thể hiện Đảng ta đã rất chú trọng, tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ những quyền mới phát sinh trong bảo đảm quyền con người, như: quyền an ninh, an toàn thông tin mạng, quyền mua bán, kinh doanh trên nền tảng Internet, quyền giáo dục, sinh hoạt tôn giáo, văn hóa trực tuyến, quyền bí mật đời tư, quyền về thân thể, danh dự, nhân phẩm của trẻ em, quyền của những người lao động di cư...²¹.

1991, (bổ sung, phát triển năm 2011). Nguồn: <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/ban-chap-hanh-trung-uong-dang/dai-hoi-dang/lan-thu-xi/cuong-linh-xay-dung-dat-nuoc-trong-thoi-ky-qua-do-len-chu-nghia-xa-hoi-bo-sung-phat-trien-nam-2011-1528>.

¹⁴ Nguyễn Tiến Dũng (2023), *Tôn trọng, bảo đảm và bảo vệ quyền con người, quyền công dân trong Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam*, Tạp chí Dân chủ và Pháp luật online. Nguồn: <https://danchuphapluat.vn/ton-trong-bao-dam-va-bao-ve-quyen-con-nguoi-quyen-cong-dan-trong-nha-nuoc-phap-quyen-xa-hoi-chu-nghia-viet-nam>.

¹⁵ Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội, năm 2016, tr. 116.

¹⁶ Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Tlđđ, tr. 116.

¹⁷ Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Tlđđ, tr. 117.

¹⁸ Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Tlđđ, tr. 156.

¹⁹ Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Tlđđ, tr. 202.

²⁰ Nguyễn Văn Lý, Võ Công Khôi (2022), *Bảo đảm an ninh con người theo tinh thần Đại hội XIII của Đảng*, Tạp chí Lý luận chính trị điện tử. Nguồn: <http://lyluanchinhtri.vn/home/index.php/thuc-tien/item/4542-bao-dam-an-ninh-con-nguoi-theo-tinh-than-dai-hoi-xiii-cua-dang.html>.

²¹ Nguyễn Thanh Tuấn (2021), *Đại hội XIII: Những chủ*

Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 Hội nghị lần thứ 6 Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới đã nhấn mạnh quan điểm *“lấy con người là trung tâm, mục tiêu, chủ thể và động lực phát triển đất nước; Nhà nước tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ quyền con người, quyền công dân”*. Một trong các mục tiêu cụ thể đến năm 2030 được xác định trong Nghị quyết là *“Hoàn thiện cơ bản các cơ chế bảo đảm quyền làm chủ của Nhân dân, bảo đảm và bảo vệ quyền con người, quyền công dân”* và *“Hoàn thành cơ bản việc xây dựng nền tư pháp chuyên nghiệp, hiện đại, công bằng, nghiêm minh, liêm chính, phụng sự Tổ quốc, phục vụ Nhân dân, bảo vệ công lý, bảo vệ quyền con người, quyền công dân”*. Nghị quyết cũng yêu cầu cần thống nhất nhận thức về Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam là: *“Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam do Đảng Cộng sản Việt Nam lãnh đạo; Nhà nước của Nhân dân, do Nhân dân, vì Nhân dân; quyền con người, quyền công dân được công nhận, tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ theo Hiến pháp và pháp luật”*; *“Bảo đảm quyền làm chủ của Nhân dân, thượng tôn Hiến pháp và pháp luật, tôn trọng, bảo đảm và bảo vệ quyền con người, quyền công dân”*.²²

Những quan điểm, đường lối nêu trên cho thấy, Đảng Cộng sản Việt Nam luôn khẳng định quyền con người là mục tiêu, bản chất, động lực của chế độ xã hội chủ nghĩa. Ở Việt Nam, quyền con người, quyền công dân luôn được công nhận, tôn

trọng, bảo vệ, bảo đảm bằng Hiến pháp, pháp luật. Trách nhiệm của Nhà nước, của tất cả các ngành, các địa phương, các cấp là phải tích cực, chủ động thực hiện nhằm ngày càng bảo đảm tốt hơn, hiệu quả hơn các quyền con người. Vì vậy, việc đưa quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo đại học, sau đại học, các chương trình bồi dưỡng của Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội là hoàn toàn phù hợp các quan điểm, chủ trương, đường lối nhất quán của Đảng Cộng sản Việt Nam.

4. Đưa quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo là phù hợp các chính sách, pháp luật của Nhà nước

Trên cơ sở các chủ trương, đường lối của Đảng về công nhận, tôn trọng, bảo vệ và bảo đảm quyền con người, Nhà nước đã cụ thể hóa thành các chính sách, pháp luật và chỉ đạo việc đưa quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình giáo dục nhằm nâng cao nhận thức, hiểu biết toàn diện về các nguyên tắc, chuẩn mực quyền con người, từ đó thúc đẩy việc tôn trọng, bảo vệ và thực hiện quyền con người, góp phần tạo ra môi trường giáo dục hướng tới sự phát triển toàn diện của người học trong hệ thống giáo dục quốc dân. Nhà nước xác định, giáo dục quyền con người có vai trò quan trọng trong việc nâng cao nhận thức xã hội, giúp ngăn ngừa, hạn chế vi phạm quyền con người.²³

Ngày 05/9/2017, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 1309/QĐ-TTg phê duyệt Đề án đưa nội dung quyền con người vào chương trình giáo dục trong hệ thống giáo dục quốc dân.

trương lớn về quyền con người, Tạp chí Xây dựng Đảng online. Nguồn: <https://www.xaydungdang.org.vn/nhan-quyen-va-cuoc-song/dai-hoi-xiii-nhung-chu-truong-lon-ve-quyen-con-nguoi-15040>.

²² Đảng Cộng sản Việt Nam, Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 9/11/2022 Hội nghị lần thứ 6 Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới.

²³ Hương Linh (2023), *Việt Nam tích cực tuyên truyền, giáo dục về quyền con người*, Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam, nguồn: <https://dangcongsan.vn/bao-dam-quyen-cho-nguoi-dan-toc-thieu-so/dua-cong-uoc-vao-cuoc-song/viet-nam-tich-cuc-tuyen-truyen-giao-duc-ve-quyen-con-nguoi-645588.html>

Đề án có mục tiêu “Tuyên truyền, phổ biến, giáo dục quyền con người nhằm tạo sự chuyển biến trong nhận thức của người học, của đội ngũ nhà giáo, cán bộ quản lý giáo dục về tầm quan trọng, ý thức tự bảo vệ các quyền của bản thân, tôn trọng nhân phẩm, các quyền và tự do của người khác; ý thức về trách nhiệm, nghĩa vụ của công dân đối với nhà nước và xã hội, góp phần phát triển toàn diện con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu hội nhập và phát triển bền vững của đất nước”. Để đạt được mục tiêu này, giai đoạn 2017 - 2021 tập trung bồi dưỡng kiến thức cho đội ngũ chuyên gia, giảng viên, giáo viên và cán bộ cốt cán tham gia biên soạn chương trình giáo dục, sách giáo khoa, giáo trình, tài liệu của từng cấp học thuộc hệ thống giáo dục quốc dân; Tập huấn cho giảng viên và tổ chức dạy thí điểm nội dung giáo dục quyền con người. Giai đoạn 2021 - 2025, triển khai đào tạo, bồi dưỡng kiến thức về quyền con người cho toàn bộ đội ngũ cán bộ quản lý giáo dục, giảng viên, giáo viên các cấp và đến năm 2025, 100% các cơ sở giáo dục trong hệ thống giáo dục quốc dân tổ chức giáo dục quyền con người cho người học. Tại phần tổ chức thực hiện, Đề án giao Bộ Tư pháp chỉ đạo các cơ sở giáo dục, đào tạo xây dựng chương trình, kế hoạch đưa nội dung quyền con người vào giảng dạy tại các cơ sở giáo dục, đào tạo thuộc Bộ quản lý.²⁴

Ngày 21/12/2021, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Chỉ thị số 34/CT-TTg về việc tăng cường thực hiện đề án đưa nội dung quyền con người vào chương trình giáo dục trong hệ thống giáo dục quốc dân. Chỉ thị đã chỉ ra một số hạn chế trong việc tổ chức triển khai hiện đề án đưa nội dung quyền con người vào chương trình giáo dục trong hệ thống giáo dục quốc dân, một trong đó là “giảng viên chưa đáp

ứng đầy đủ yêu cầu đặt ra; chất lượng, hiệu quả hoạt động giáo dục quyền con người chưa cao”. Từ đó, Chỉ thị yêu cầu các bộ, ngành, ủy ban nhân dân các cấp tiếp tục đẩy mạnh thực hiện đề án giáo dục quyền con người phù hợp với từng cấp học, trình độ đào tạo trong hệ thống giáo dục quốc dân trong tình hình mới.²⁵

Những văn bản chỉ đạo trên cho thấy quyết tâm chính trị của Nhà nước trong việc thúc đẩy giáo dục quyền con người thông qua hệ thống giáo dục quốc dân nhằm tạo sự chuyển biến mạnh mẽ trong nhận thức của người học, của đội ngũ nhà giáo, cán bộ quản lý giáo dục về quyền con người, từ đó lan tỏa đến toàn xã hội nhằm nâng cao ý thức tự bảo vệ các quyền cơ bản của mình cũng như nâng cao ý thức trách nhiệm của công dân trong công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội nhằm đạt được mục tiêu đến năm 2045, Việt Nam trở thành nước phát triển, thu nhập cao.

5. Đưa quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo của Trường Đại học kiểm sát Hà Nội là góp phần đẩy mạnh giáo dục quyền con người

Thực hiện chủ trương, đường lối của Đảng và Đề án đưa nội dung quyền con người vào chương trình giáo dục trong hệ thống giáo dục quốc dân của Chính phủ, các cơ sở giáo dục ở Việt Nam đã từng bước đưa nội dung giáo dục quyền con người vào các chương trình đào tạo. Năm 1994, Viện Quyền con người thuộc Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh đã được thành lập có chức năng giảng dạy về quyền con người trong các chương trình đào tạo, bồi dưỡng của Học viện; đồng thời nghiên cứu lý luận và pháp luật về quyền con người nhằm phục vụ cho công

²⁴ Thủ tướng Chính phủ, Quyết định số 1309/QĐ-TTg ngày 5/9/2017 phê duyệt Đề án đưa nội dung quyền con người vào chương trình giáo dục trong hệ thống giáo dục quốc dân.

²⁵ Thủ tướng Chính phủ, Chỉ thị số 34/CT-TTg ngày 21/12/2021 về việc tăng cường thực hiện đề án đưa nội dung quyền con người vào chương trình giáo dục trong hệ thống giáo dục quốc dân.

tác đào tạo, bồi dưỡng cán bộ, góp phần cung cấp luận cứ khoa học cho việc hoạch định đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước. Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh đã đào tạo thạc sĩ, tiến sĩ ngành Pháp luật về quyền con người. Viện Nghiên cứu con người thuộc Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam, Trường Đại học Luật (Đại học Quốc gia Hà Nội) đã đào tạo chương trình thạc sĩ Pháp luật về quyền con người.²⁶ Trường Đại học Luật thành phố Hồ Chí Minh; Khoa Luật, Trường Đại học Nam Cần Thơ; Trường Đại học An Giang... đã có một môn học riêng về quyền con người. Ở một số cơ sở đào tạo khác, nội dung này đã được lồng ghép trong nội dung của một số môn học luật, như: Luật Hiến pháp; Luật Khiếu nại, Luật Tố cáo; Luật Tổ tụng hành chính...²⁷ Tại Trường Đại học Luật thành phố Hồ Chí Minh, nội dung giáo dục quyền con người được đưa vào các môn học bắt buộc như Lý luận nhà nước và pháp luật và Luật Hiến pháp Việt Nam. Một số môn học tự chọn có đề cập đến quyền con người như Luật Hiến pháp nước ngoài, Pháp luật quốc tế về quyền con người. Các môn tự chọn này chỉ dành cho các ngành Luật và Luật thương mại quốc tế, với thời lượng là 30 tiết (2 tín chỉ). Riêng sinh viên lớp Chất lượng cao Hành chính - Tư pháp được học môn Human Rights and citizens' rights (Quyền con người và quyền công dân) bằng tiếng Anh. Tuy nhiên, số lượng sinh viên các

khóa không nhiều (trung bình dao động từ 20 đến 50 sinh viên). Đối với bậc cao học, môn học Quyền con người, quyền công dân chỉ được đưa vào chương trình đào tạo thạc sĩ chuyên ngành Luật Hiến pháp và Luật Hành chính. Nội dung của môn học kéo dài 30 tiết (2 tín chỉ).²⁸

Khái quát một số cơ sở giáo dục cho thấy, ngoài một số ít cơ sở đào tạo có các chương trình đào tạo thạc sĩ, tiến sĩ pháp luật về quyền con người hoặc có môn học quyền con người, phần lớn các cơ sở đào tạo chỉ đưa nội dung giáo dục quyền con người lồng ghép trong nội dung của các môn học khác. Tại Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội, nội dung giáo dục quyền con người được xây dựng là một môn học bắt buộc trong tất cả các chương trình đào tạo của Trường từ chương trình đào tạo cử nhân luật đến các chương trình đào tạo thạc sĩ luật và dự kiến thời gian tới là đào tạo tiến sĩ luật. Mặt khác, nội dung giáo dục quyền con người được lồng ghép trong nội dung của hầu hết các học phần trong các chương trình đào tạo, bồi dưỡng của Nhà trường. Mặc dù chưa có văn bản hướng dẫn cụ thể của các cơ quan quản lý về nội dung giáo dục quyền con người trong hệ thống giáo dục quốc dân,²⁹ tuy nhiên nội dung quyền con người trong các chương trình đào tạo tại Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội được xây dựng phù hợp với các bậc đào tạo theo hướng nội dung quyền con người trong chương trình cử nhân

²⁶ Nguyễn Trường Giang (2014), *Giáo dục quyền con người tại các trường đại học hiện nay*, Tạp chí điện tử Lý luận Chính trị. Nguồn: <http://lyluanchinhtri.vn/home/index.php/dien-dan/item/637-giao-duc-quyen-con-nguoi-tai-cac-truong-dai-hoc-hien-nay.html>.

²⁷ Trần Lê Đăng Phương (2022), *Thúc đẩy giáo dục quyền con người tại các cơ sở đào tạo đại học ngành luật trong xu hướng hội nhập quốc tế - Thực trạng và giải pháp*, Tạp chí Dân chủ và Pháp luật online. Nguồn: <https://danchuphapluat.vn/thuc-day-giao-duc-quyen-con-nguoi-tai-cac-co-so-dao-tao-dai-hoc-nganh-luat-trong-xu-huong-hoi-nhap-quoc-te-thuc-trang-va-giai-phap>.

²⁸ Vũ Lê Hải Giang (2022), *Giáo dục quyền con người trong chương trình đào tạo sau đại học tại Trường Đại học Luật Thành phố Hồ Chí Minh (Kỳ 1)*, Tạp chí Pháp luật về Quyền con người online. Nguồn: <https://qcn.hcma.vn/Content/giao-duc-quyen-con-nguoi-trong-chuong-trinh-dao-tao-sau-dai-hoc-tai-truong-dai-hoc-luat-thanh-pho-ho-chi-minh-ky-1-164510>.

²⁹ Minh Châu (2022), *Nâng cao chất lượng, hiệu quả giáo dục về quyền con người*, Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam. Nguồn: <https://dangcongsan.vn/xay-dung-dang/nang-cao-chat-luong-hieu-qua-giao-duc-ve-quyen-con-nguoi-622401.html>.

là những nội dung cơ bản về quyền con người; nội dung trong chương trình thạc sĩ là những vấn đề lý luận và thực tiễn chuyên sâu về quyền con người; nội dung trong chương trình bồi dưỡng là việc ứng dụng những vấn đề lý luận, pháp luật về quyền con người vào thực tiễn hoạt động tư pháp; còn nội dung quyền con người trong chương trình đào tạo tiến sĩ sẽ là nghiên cứu về Quyền con người trong tư pháp hình sự.

Điều này đã thể hiện sự chủ động, tích cực của Nhà trường trong việc thực hiện các quan điểm, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về thúc đẩy giáo dục quyền con người nhằm tạo sự chuyển biến trong nhận thức của người học, của đội ngũ nhà giáo, cán bộ quản lý giáo dục về tầm quan trọng, ý thức tự bảo vệ các quyền của bản thân, tôn trọng nhân phẩm, các quyền và tự do của người khác; ý thức về trách nhiệm, nghĩa vụ của công dân đối với nhà nước và xã hội, góp phần phát triển toàn diện con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu hội nhập và phát triển bền vững của đất nước.

6. Một số kinh nghiệm đưa giáo dục quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo, bồi dưỡng

Từ thực tiễn đưa nội dung giáo dục quyền con người vào các chương trình đào tạo, bồi dưỡng của Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội, có thể thấy, để nâng cao hiệu quả của giáo dục quyền con người trong các chương trình đào tạo, bồi dưỡng của một cơ sở đào tạo, cần phải thực hiện tốt một số nội dung sau đây:

Thứ nhất, lãnh đạo cơ sở giáo dục và đội ngũ cán bộ, giảng viên của cơ sở giáo dục phải nhận thức đầy đủ ý nghĩa, vai trò, tầm quan trọng của việc đưa nội dung giáo dục quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo. Để làm được điều này, đội ngũ công chức, viên chức trước hết phải hiểu rõ ý nghĩa, vai

trò, tầm quan trọng của việc đưa giáo dục quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo. Chỉ thị số 34/CT-TTg ngày 21/12/2021 của Thủ tướng Chính phủ đã nhấn mạnh nguyên nhân của các hạn chế trong thực hiện Đề án đưa nội dung quyền con người vào chương trình giáo dục trong hệ thống giáo dục quốc dân là *“một số cấp ủy đảng, chính quyền, cơ quan tham gia Ban điều hành Đề án và cơ quan quản lý giáo dục các cấp nhận thức về vai trò, tầm quan trọng của việc giáo dục quyền con người trong hệ thống giáo dục quốc dân chưa thật sự sâu sắc...”*³⁰. Vì vậy, chỉ trên cơ sở nhận thức đúng đắn, sâu sắc vai trò, ý nghĩa, tầm quan trọng của việc đưa giáo dục quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo thì mới tạo được chuyển biến mạnh mẽ thành hành động để bảo đảm nâng cao chất lượng, hiệu quả của hoạt động này.

Thứ hai, mỗi cán bộ, giảng viên phải hiểu rõ nội dung của quyền con người, phải thấm nhuần các quan điểm, đường lối của Đảng; quan điểm, chính sách, pháp luật của Nhà nước về tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ quyền con người. Đây là một tiền đề rất quan trọng, quyết định đến chất lượng, hiệu quả của việc giảng dạy quyền con người trong các chương trình đào tạo. Để đưa được nội dung quyền con người vào giảng dạy, mỗi cán bộ, giảng viên phải dành thời gian nghiên cứu nhằm nâng cao hiểu biết về quyền con người, từ đó mới có cách tiếp cận khoa học về quyền con người từ chính các học phần đang giảng dạy không chỉ về lý luận mà cả thực tiễn để giúp người học có thể chiếm lĩnh tri thức một cách hiệu quả nhất. Đây là một việc làm không dễ, đòi hỏi sự nỗ lực, cố gắng, trách nhiệm và đam mê của mỗi cán bộ, giảng viên.

³⁰ Thủ tướng Chính phủ, Chỉ thị số 34/CT-TTg ngày 21/12/2021 về việc tăng cường thực hiện đề án đưa nội dung quyền con người vào chương trình giáo dục trong hệ thống giáo dục quốc dân.

Thứ ba, cần tăng cường các buổi tập huấn, hội thảo, tọa đàm trao đổi kinh nghiệm, phương pháp đưa nội dung quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo. Như đã nêu, việc đưa quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo, bồi dưỡng là một vấn đề khó. Vì vậy, các cấp có thẩm quyền, nhất là các bộ, ngành đã được Thủ tướng Chính phủ giao nhiệm vụ cùng với Ủy ban nhân dân các cấp cần tích cực tổ chức các buổi tập huấn, hội thảo, tọa đàm có mời các chuyên gia giàu kinh nghiệm tham gia. Nội dung tập huấn, hội thảo, tọa đàm là trao đổi kinh nghiệm, kỹ năng đưa nội dung quyền con người lồng ghép vào các môn học, từ kinh nghiệm lựa chọn tài liệu học tập, biên soạn đề cương, bài giảng đến kỹ năng, phương pháp giảng dạy nhằm đạt chuẩn đầu ra mong muốn, vừa phù hợp với yêu cầu của Đảng và Nhà nước, vừa góp phần đạt chuẩn đầu ra của các học phần, qua đó đạt chuẩn đầu ra của chương trình đào tạo.

Thứ tư, cần đẩy nhanh tiến độ biên soạn các tài liệu, giáo trình về quyền con người để cung cấp nguồn học liệu chính thức cho cán bộ, giảng viên và người học. Hiện nay, để đưa nội dung quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo, các cơ sở đào tạo đang tự biên soạn các giáo trình, tài liệu giảng dạy, học tập. Việc biên soạn tài liệu, giáo trình trong khuôn khổ Đề án đưa nội dung quyền con người vào chương trình giáo dục trong hệ thống giáo dục quốc dân đang bị chậm, muộn³¹ nên chưa có các nội dung chuẩn để các cơ sở giáo dục thiết kế các nội dung giảng dạy. Khi các tài liệu này được công bố thì cùng với các tài liệu mà từng cơ sở đào tạo đã biên soạn

sẽ tạo thành nguồn tài liệu học tập phong phú, giúp cán bộ, giảng viên và người học thuận lợi hơn trong quá trình học tập.

Thứ năm, các cơ sở đào tạo cần tích cực, chủ động hơn nữa trong triển khai các hoạt động đưa giáo dục quyền con người vào các chương trình đào tạo. Trước hết, cần tiến hành chỉnh sửa nội dung đề cương các học phần trong các chương trình đào tạo; tổ chức thường xuyên các đợt tập huấn về nội dung, phương pháp giảng dạy lồng ghép quyền con người trong nội dung các học phần cho các cán bộ, giảng viên; định kỳ tổng kết, rút kinh nghiệm để làm rõ những kết quả đạt được, những hạn chế, vướng mắc, yếu kém cần kịp thời khắc phục nhằm từng bước nâng cao chất lượng, hiệu quả của việc giảng dạy quyền con người trong các chương trình đào tạo. Ngoài ra, cũng cần có những công trình nghiên cứu khoa học liên quan đến chủ đề đưa nội dung quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo, qua đó có các giải pháp hữu hiệu có thể ứng dụng ngay trong chính các cơ sở đào tạo này.

Việc đưa giáo dục quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo, bồi dưỡng trong các cơ sở giáo dục có ý nghĩa, vai trò và tầm quan trọng đặc biệt trong việc tôn trọng, bảo đảm và bảo vệ quyền con người ở mỗi quốc gia. Hoạt động này chỉ đạt được hiệu quả khi được thực hiện một cách thường xuyên, lâu dài với sự nỗ lực, cố gắng và quyết tâm chính trị của lãnh đạo và toàn thể cán bộ, giảng viên, sinh viên, học viên của cơ sở giáo dục. Khi đã nhận thức đúng đắn, đầy đủ ý nghĩa, vai trò, tầm quan trọng của việc đưa giáo dục quyền con người vào giảng dạy trong các chương trình đào tạo, bồi dưỡng trong các cơ sở giáo dục thì chắc chắn sẽ tạo ra những hiệu ứng tích cực trong việc nâng cao nhận thức xã hội, giúp ngăn ngừa, hạn chế vi phạm quyền con người, nâng cao hiệu quả tôn trọng, bảo vệ, bảo đảm quyền con người trong xã hội./.

³¹ Thủ tướng Chính phủ, Chỉ thị số 34/CT-TTg ngày 21/12/2021 về việc tăng cường thực hiện đề án đưa nội dung quyền con người vào chương trình giáo dục trong hệ thống giáo dục quốc dân (Phần đánh giá nguyên nhân của những hạn chế).